

میراث فرسکی

(لموس و ناموس)

تالیف:

ابوالفضل علی عربشاهی

انتشارات آردن

سرشناسه	: عرشاهی، ابوالفضل، ۱۳۵۱
عنوان و نام پدیدآور	: میراث فرهنگی، ملموس و ناملموس / مولف: ابوالفضل عرشاهی
مشخصات نشر	: تهران، آرون، ۱۳۹۵
مشخصات ظاهری	: ۴۳۰ ص. مصور، جدول، نمودار
شابک	: ۲ - ۴۲۳ - ۲۳۱ - ۹۶۴ - ۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیفا
موضوع	: فرهنگ - الگوها - Culture - models
موضوع	: میراث فرهنگی - Culture Heritage
شناخت افزوده	: قناعت‌پیشه، رضا، ۱۳۵۷، ویراستار
سازش روده	: دینوری، کوروش، ۱۳۱۴، مقدمه‌نویس
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۵ م ۸ ع ۴ / P۹۴
رده‌بندی دیوبند	: ۳۰۵/۲
شماره کتابخانه ملی	: ۴۵۲۲۹۰۰

وزارت ارشاد

میراث فرهنگی

(ملموس و ناملموس)

مؤلف: ابوالفضل عرشاهی

مقدمه از: کوروش دینوری

ویراستار: رضا قناعت‌پیشه

ناشر: انتشارات آرون

چاپ اول: ۱۳۹۵

تیراژ: ۱۲۰۰ نسخه

۳۹۰۰۰ تومان

نشانی: میدان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان وحید نظری - نرسیده به خیابان منیری جاوید

تلفن: ۵۱ - ۶۶۹۶۲۸۵۰

پلاک ۱۰۵ - واحد ۳

وبسایت: www.Ar vannashr.ir

ایمیل: Arvannashr@yahoo.com

فهرست مطالب

۵۴ کاخ بار عام (S)	بخش اول:
۵۵ زندان سلیمان	میراث فرهنگی ماموس ۱۹
۵۸ تخت جمشید	اختراع خط و آریایی ۲۳
۶۴ دروازه ملل (همه ی نژادها)	نظریه های ادوار پیش از تاریخ .. ۲۵
۶۵ کاخ آپادانا	دوره ی ایلامی ۲۸
۶۶ کاخ تچر	هفت تپه ۳۱
۶۸ کاخ هدیش	چغازنبیل ۳۲
۶۹ کاخ ملکه (حرمسرا)	آرامگاه ارجان بهبهان ۳۵
۷۰ کاخ سه دروازه (کاخ مرکزی) ...	جام نقره ای مروتشت ۳۶
۷۱ مجموعه خانه شاهی	دوره ی مادی ۳۸
۷۳ کاخ سدرتن	معماری ماد ۳۹
۷۵ چاه سنگ	دوره ی هخامنشی ... ۴۴
۷۷ دروازه ناتمام	پاسارگاد ۴۵
۷۸ آرامگاه های شاهی	گزارش های تاریخی ۴۶
۸۲ دوره ی اشکانی	آرامگاه کوروش ۴۹
۸۵ هنر پارتی دوره اول	کاخ دروازه (R) ۵۲
۸۵ هنر پارتی دوره دوم	کاخ اختصاصی (P) ۵۳

میراث فرهنگی

- ۸
۱۴۲ سکه‌های اسکندر مقدونی	۸۷ معبد آناهیتا
۱۴۲ سکه‌های سلوکی	۸۸ معماری معبد
۱۴۳ سکه‌های اشکانی	۹۱ نحوه تدفین مردگان
۱۴۵ سکه‌های ساسانی	۹۲ بازسازی دوره‌های معماری
۱۴۶ سکه‌های شاهان محلی	۹۵ دوره‌ی ساسانی
۱۴۶ سکه‌های الیمایی	۹۷ هنر ساسانی
۱۴۷ سکه‌های خاراسنی	۹۹ فلزکاری
۱۴۹ سکه‌های پارسی	۱۰۱ سنگ
۱۵۱ دوره اسلامی	۱۰۱ معدری ساسان
۱۵۱ مساجد	۱۰۵ کاخ فیروزآباد
۱۶۴ باغ‌های ایرانی	۱۰۷ کاخ بیشاپور
۱۶۸ قلعه‌ها	۱۰۹ کاخ سروستان
۱۶۸ قلعه الموت	۱۱۱ کاخ و طاق کسری
۱۷۰ قلعه بابک	۱۱۲ آتشکده آذرگشسب
۱۷۳ قلعه فلک‌الافلاک	۱۱۸ طاق بستان
۱۷۶ ناروانسراها	۱۱۷ سنگ‌نگاره اردشیر دوم
۱۷۸ شکل ناروانسراها در اقلیم‌ها	۱۲۰ ایوان کوچک
۱۸۴ چاپاخانه	۱۲۲ ایوان بزرگ
۱۸۶ بادگیرها	۱۲۴ تزئینات نما
بخش دوم:	۱۲۴ انتهای ایوان
۱۹۳ میراث فرهنگی ایران	۱۲۷ نقش سوارکار
۱۹۵ تاریخ اساطیری ایران	۱۲۸ صحنه شکار گوزن
۱۹۷ آفرینش اساطیری	۱۳۰ صحنه شکار گراز
۲۰۳ جشن‌ها و آیین‌های اساطیری	۱۳۲ تاج گذاری
۲۰۶ جشن‌های اساطیری و باستانی	۱۳۴ قصر شیرین
۲۱۰ نوروز	۱۳۶ عمارت خسرو
۲۱۱ پیک‌های نوروزی	۱۳۷ سکه‌های ایران باستان
۲۱۲ هفت سین	۱۳۹ سکه‌های هخامنشی

۳۰۸	مُشَبَّک فلز	۲۱۴	آتش افروز (حاجی فیروز)
۳۰۹	مرصع کاری	۲۱۵	کوسه برنشین
۳۱۰	صنایع چوبی	۲۱۶	میر نوروزی
۳۱۰	منبت چوب	۲۱۸	مهرگان
۳۱۲	مُعَرَّق چوب	۲۱۹	سده
۳۱۳	مُخَرَّق چوب و نی	۲۲۰	فرمان کوروش بزرگ
۳۱۴	مُشَبَّک چوب	۲۲۴	ادیان ایرانی
۳۱۵	گره چینی چوب	۲۲۴	آیین باران خواهی
۳۱۸	سفال و سفالگری	۲۳۵	آیین فردی
۳۲۰	مقرنس کاری	۲۳۶	بیز بروهی
۳۲۳	مهله سازی	۲۴۲	نص آفر
۳۲۳	میناکاری	۲۵۴	آیین اسب چوبی و بروار
۳۲۴	مینای نقاشی	۲۵۶	چوگان
۳۲۵	مینای خانه بندی	۲۶۰	طب سنتی ایران
۳۲۵	ملیله دوزی	۲۶۳	منشاء داغ درمانی
۳۲۶	شیشه گری	۲۶۴	گیاه درمانی
۳۲۸	خاتم سازی	۲۶۴	خیمه شب بازی
۳۲۸	مواد و مصالح خاتم سازی	۲۸۱	زبان و ادبیات ایرانی
۳۲۹	فلز	۲۸۱	خط و زبان اوستایی
۳۲۹	ادب خوا	۲۸۴	خط و زبان پارسی باستان
۳۲۹	سنگین	۲۸۵	خط و زبان پهلوی
۳۳۰	نحوه مثلثی کردن فلز	۲۹۹	نقاشی خط
۳۳۱	نحوه ساختن کلاه خات	۳۰۱	پایا
	بخش سوم:	۳۰۳	فنون و مهارت های
۳۳۸	میراث فرهنگی ایران	۳۰۳	فلز کاری
۳۳۵	آثار ثبت شده ملی و جهانی	۳۰۳	ریخته گری
۳۳۶	میراث فرهنگی ملموس	۳۰۴	شیوه ساخت اشیای
۳۳۶	زیگورات چغازنبیل	۳۰۷	قلم زنی

میراث فرهنگی

- ۳۸۷..... زارچ، طولانی ترین قنات
 ۳۸۸..... قنات دوهزارساله کیش
 ۳۹۰..... کویر لوت
 ۳۹۶..... میراث فرهنگی ناملموس
 ۳۹۶..... آیین قالی شویان مشهد
 ۳۹۸..... زمان برگزاری قالی شویان
 ۳۹۸..... روند برگزاری مراسم
 ۳۹۹..... جمعه قالی
 ۴۰۲..... تعزیه
 ۴۰۳..... دانش سنتی لنج سازی و...
 ۴۰۵..... ردیف موسیقی ایرانی
 ۴۰۶..... مهارت سنتی بافت فرش
 ۴۰۷..... مهارت سنتی فرش بافی
 ۴۰۹..... موسیقی بخشی ها
 ۴۱۰..... بخشی منظومه خوان
 ۴۱۰..... بخشی شاهدخوان
 ۴۱۰..... بخش مذهبی خوان
 ۴۱۱..... بخش مراسمی
 ۴۱۱..... بخشی کرسی
 ۴۱۱..... بخشی مجلس
 ۴۱۴..... نقالی، داستان سرا
 ۴۱۶..... نوروز
 ۴۱۹..... ورزش پهلوانی و زورخانه ای
 ۴۲۱..... شباهت های آیینی
 ۴۲۳..... کتابشناسی
 ۳۳۸..... تخت جمشید
 ۳۳۸..... میدان نقش جهان (اصفهان)
 ۳۳۹..... تخت سلیمان
 ۳۴۱..... پاسارگاد (استخر فارس)
 ۳۴۳..... ارگ بم (کرمان)
 ۳۴۵..... گنبد سلطانیه (زنجان)
 ۳۴۷..... کتبی بیستون
 ۳۵۰..... تیسای آرامنه
 ۳۵۰..... قره کلیسا
 ۳۵۴..... سازه های آبی شوش
 ۳۵۴..... بازار بزرگ تبریز
 ۳۵۹..... آرامگاه و بقعه ی سنج
 ۳۵۶..... باغ های ایرانی
 ۳۶۰..... گنبد قابوس
 ۳۶۱..... مسجد جامع یا عتیق
 ۳۶۲..... مجموعه کاخ گلستان
 ۳۶۳..... شهر سوخته
 ۳۶۸..... شوش
 ۳۷۴..... میمند روستای سنگی
 ۳۸۰..... ساختمان قنات
 ۳۸۱..... پایاب
 ۳۸۲..... آسیاب آبی
 ۳۸۲..... وسایل اولیه حفر چاه و...
 ۳۸۴..... عجیب ترین قنات ها
 ۳۸۴..... قنات؛ مون...
 ۳۸۵..... قصبه گناباد
 ۳۸۶..... قنات مخروطی ابراهیم آباد
 ۳۸۷..... سدهای زیرزمینی وزوان

مقدمه

بنا به پژوهش‌های باستان‌شناسی و بررسی مطالعات دانشمندان جهان تا یکی‌ترین کشورهای متمدن را بررسی کرده‌اند، تمدن ایران رتبه‌ی اول جهان و پیش از چین و مصر قرار گرفته است. دانشمند فقید و استاد بزرگ هاروارد - دکتر ی. هارد فرای که وصیت کرده بود در کنار زاینده‌رود ایران دفن شود، جایگاه اهمیت رتبه‌ی تمدن ایران را رتبه‌ی نخست اعلام کرده است. او معتقد بود که دولت‌دین بزرگ ایران و چین در آسیا مهم‌ترین بوده ولی ایران با داشتن سلسله‌ی امپراتوری هخامنشی و اقدامات و حقوق بشر کوروش کبیر و آزادی ادیان مهم‌ترین تمدن آسیا به شمار می‌رود؛ بنابراین ایران را رتبه‌ی نخست می‌دهیم و این رتبه را رتبه‌ی دوم.

بدون شک نقش و اهمیت کوروش بزرگ و معرفی این پادشاه دادگستر توسط گزنفون دانشمند یونانی کمک بسیاری به روشن شدن ابعاد تاریخ درخشان ایران نموده که بیش از ۲۶۰۰ سال پس از ادیان و انسان‌ها را مورد تصویب قرار داده است. در این میان روایت مائرتی نویسنده قانون اساسی آمریکا و بهره‌برداری از قوانین فرهنگ و تمدن‌های باستان عالم از لطف نیست. توماس جفرسون سومین و یکی از برجسته‌ترین رؤسای جمهوری آمریکا که به همراه بنجامین فرانکلین، قانون اساسی آن کشور را نوشتند؛ خود جفرسون از کتاب گزنفون با عنوان سیرت کوروش برای نوشتن قانون

اساسی امریکا بهره فراوان برده است و به فرزندان و بزرگان امریکا توصیه می‌کند که این کتاب را حتما مطالعه کنند. جفرسون که بنیان‌گذار دانشگاه معتبر ویرجینیا است؛ می‌نویسد که هنگام نوشتن قانون اساسی، قوانین امپراتوری هخامنشی، یونان و روم باستان را مورد مطالعه و مقایسه قرار دادیم و قوانین هخامنشی و مطالب کتاب سیرت کوروش بیش از هر تمدن دیگر مورد بهره‌برداری قوانین اساسی امریکا قرار گرفت. او کتابخانه بزرگی داشت و هنگامی که انگلیسی‌ها در جنگ با امریکا، کتابخانه کنگره را آتش زدند؛ جفرسون برای جبران، کتابخانه خود را به این کتابخانه اهدا کرد. از سوی دیگر از منور که فروش که از فرمان آزادی بردگان یهودی توسط حکومت بابل بدستبار کشیده شده بودند، گزارش شده است. آزاد کردن بردگان یهودی از سوی که بر سر به دست آوردن حق پرستش و بازگشت آنان به سرزمین اجدادی‌شان، فروش را تبدیل به انسانی متعالی کرد و نیز گزنفون از او به داشتن حکومت آزاد همراه شکیبایی و تحمل، سخن به میان آورده است.

سخن دیگر اینکه، هم اکنون جشن نوروز جهانی شده و بیست‌وسه کشور دنیا در شادی و شادمانی این جشن بزرگ شرکت می‌کنند. نوروز خجسته با معنی‌ترین و شادی‌بخش‌ترین جشن دنیاست که از روز نخست بهار آغاز و به مدت دو هفته همراه جشن سیزده بدر اجرا می‌شود. واژه نوروز، فارسی است و این جشن با نام فارسی به ثبت جهانی رسیده است. فارسی زبان فارسی نیز که چندی پیش هزارمین سال نوشتاری آن جشن گرفته شده است، این فرهنگ را غنی‌تر کرده است. زبان فارسی روزگاری از بالکان تا اقیانوس آرام مورد گفتگو و محاوره بوده و در روزگاری اندیشمندان بزرگی چون رودکی و فردوسی و خیام به آن سخن می‌گفتند و پندهای باهوده و نغزی را در اختیار فارسی زبانان می‌گذاشتند. فارسی در آن روزگار زبانی بین

المللی بود و فاتحان جهان چون تیمور لنگ که فارسی را نیکو می‌دانست -
 قراردادهای فتح و پیروزی و مصالحه را به فارسی می‌نوشتند. تیمور هنگامی
 که در ترکیه کنونی، بایزید ایلدرم را به چالش می‌کشد و او را شکست
 می‌دهد، شرایط جنگی خود را به زبان فارسی می‌نویسد. هم ایلدرم و هم
 تیمور در ششصد سال پیش زبان فارسی را می‌دانستند و خود تیمور
 می‌گوید زبان فارسی هم‌اکنون زبانی بین‌المللی است. یکی از شگفتی‌های
 زبان فارسی آن است که کتاب‌ها و گفته‌های فارسی بیش از هزارسال پیش را
 هم اکنون می‌توان به آسانی نوشت و تغییری نکرده است؛ در صورتی که زبان
 چهارصد ساله شکسپیر انگلیسی با این همه محبوبیت جهانی، برای مردم
 انگلیسی زبان، روزی کمتر قابل فهم است. کما اینکه هیچ زبانی در جهان
 پشتوانه و میراث زبان فارسی را ندارد و بزرگترین چکامه سرایان و
 نویسندگان ایران گذشته به فارسی مطالب خود را به رشته تحریر درآورده‌اند.
 زبان فارسی از شکستی بزرگ دیگری برخوردار است؛ اینکه مدت ۸۵۰ تا
 ۹۰۰ سال اقوام ترک و مغول و تار بر این کشور با هجوم نظامی وارد شدند
 ولی چنان شیفته فرهنگ و زبان فارسی شدند که حتی یکی از این مهاجمین
 نه خواست و نه توانست فرهنگ خود را غالب کند؛ بلکه نه تنها این زبان و
 فرهنگ را گرامی داشت حتی در توسعه و بسط زبان و فرهنگ ایران زمین
 کوشید. ترکان غزنوی، سلجوقی و اتابکی و مغولان و تاتار همگی عاشق و
 شیفته گشتند. روایت است که خواجه نصیرالدین طوسی، هلاکوخان (پسر
 تولی و نوه چنگیز) را به زیارت بارگاه حضرت امام حسن (ع) می‌برد؛ در
 حالی که هلاکوخان، مسلمان و یا شیعه نبوده؛ بلکه ظاهراً زرتشتی بودایی و
 همسرش مسیحی بوده است.

کلام آخر اینکه در چگونگی شکست حکومت مقتدر ساسانی از سپاهیان
 اسلام باید گفت، حکومت‌های نیرومند به پشتوانه مردمان نیرومند آن

سرزمین‌ها به وجود می‌آیند. هنگامی که یک حکومت نیرومند مورد حمایت و پشتیبانی ملت نیرومند خود است، آن دولت و حکومت بقا پیدا می‌کند. کمتر دولت مقتدری که از حمایت مردم برخوردار است به زوال می‌رسد. در حقیقت مردمی که حامی دولت هستند، بقای آن دولت را تضمین می‌کنند. اواخر ساسانیان و بویژه در زمان خسرو پرویز که پادشاه مقتدری بود؛ جنگ‌های داخلی و خارجی متعدد او مانند جنگ با بهرام چوبینه و روم؛ همچنین اشتباه‌های پسر بزرگش شیرویه که جانشین پدر شد و خود را قباد دوم خواند، رنوش کشور را به قهقرا سوق داد. تا جایی که در مدت ۴ سال ۱۰ یا ۱۱ پادشاه بر تخت شاهی ایران تکیه زدند تا اینکه سقوط امپراتوری به دست اعراب اتفاق افتاد. شکست ساسانیان از اعراب معجزه نبود بلکه وجود چندین بدبختی به هم پیوسته بود که هر کشور دیگری نیز اگر می‌بود به سرنوشت شکست دچار می‌شد. جنگ‌های خانمان برانداز خسرو پرویز با سردار مقتدر خود بهرام چوبینه در آغاز به شکست خسرو انجامید و برای دریافت کمک به امپراتور روم پناه برد و هفتاد هزار سرباز از امپراتور آن کشور گرفت و سرانجام بهرام شکست خورد و کشته شد. پس از آن به بهانه قتل امپراتور روم و کین خواهی از امپراتور جدید به آن لشکر کشید؛ اگرچه آغاز جنگ با پیروزی‌های خسرو پرویز همراه بود ولی در نهایت پدید که با به قدرت رسیدن هراکلیوس، شکست‌های پی در پی رخ داد. از طرفی پسر ارشد خسرو پرویز به نام شیرویه با استفاده از موقعیت نابسامان، خود را پادشاه جدید خواند و پدر زندانی گشته و چندی بعد کشته شد. شیرویه دست به قتل عام دیگر شاهزادگان و برادرهای خود زد و هفده تا نوزده نفر از آنان را کشت.

هرج و مرج‌ها به ویژه قتل خسرو پرویز و سایر شاهزادگان ساسانی و روی کار آمدن چندین پادشاه طی چهار سال، مردم ایران را ناامید کرد و اخبار

اوضاع پریشان داخلی و آزرده کردن خاندان عرب بنی‌لخم در حیره که از حامیان ایران و سدی در برابر تازش نیروهای یاغی بودند نیز سبب شد که اوضاع وخیم ایران را به اطلاع اعراب مرزی برسانند و چون آنان گرسنه بودند برای غارت و چپاول به سرحدات ایران می‌تاختند. در نهایت با پیروزی‌های پی در پی سپاه اسلام، ساسانیان سرنگون و ایران زردشتی جزوی از قلمرو اسلام گشت و شروع تازه‌ای از تمدن نوینی با آمیختن فرهنگ‌های برتر روزگار آغاز شد. در تکوین تمدن اسلامی دو فرهنگ ایران و روم که رومیان و یونانیان پیش از خود بودند، موثر بوده است. سهم فرهنگ یونانی که بیه‌شمار به وسیله‌ی مولفان سریانی زبان انتقال یافت، بیشتر به فلسفه و علوم طبیعی مربوط شد. چرا که ادبیات و اعتقادات مذهبی یونانی و رومی در جهان اسلام نفوذی نداشت. در صورتی که تأثیر عامل ایرانی تنوع بیشتری داشت و شامل مباحثی نظریه‌ها و الگوهای سیاسی، رویه‌های اداری و دیوانی، علوم و بررسی‌های معنوی و آداب و رسوم بود. نخست غنای سنن پیش از اسلام ایران به عالم اسلام راه یافت و باز شناخته شده است. بدین معنی که رسوم مذهبی، آداب زندگی، اسب‌سواری و افسانه‌ها، تاریخ‌نگاری، آیین کشورداری، سازمان‌های اداری و مالی و آداب و رسوم درباری غالباً از طریق ترجمه‌ی آثار فارسی میانه و نیرنغ، مستقیم کارگزاران و عاملان ایرانی در تمدن آغازین اسلامی ادغام شد. به عبارت دیگر، اسلام در ابتدای حیات متکی بود به موالی، یعنی مسلمانان غیرعرب و ایرانیان آنان که رهبری حیات فرهنگی عالم اسلام را به تدریج عهده‌دار شدند.

به اسلام روی آوردن ایرانیان و تأثیرات ژرف اجتماعی و سیاسی آن در سرزمین‌های وسیع ایران و فرارودان (ماوراءالنهر) و ادغام جدیت این سرزمین‌ها در جامعه مسلمان، سیمای فرهنگی این جامعه را دگرگون کرد. با سقوط امویان که مظهری از سلطه‌گری و اشرافیت قبیله‌ای عربی به شمار

می‌رفت، بیشتر در نتیجه ناراضی مسلمانان ایرانی سرزمین‌های شرقی اسلام بود. به ویژه مردمان ایرانی که در عراق آن روز و خراسان و آسیای میانه زندگی می‌کردند و ناراضی بودند. همچنین برخی از قبایل عرب که در خراسان سکونت گزیده بودند نیز به علت از دست دادن مزایای خود به عنوان مردان جنگی یا مقاتله، دلسرد شده بودند. فرسودگی نیروهای سوریانی در دمشق که ستون قدرت دولت اموی به شمار می‌رفتند، تاثیر منفی در سرنگ شدن امویان داشت. تغییر پایتخت اسلامی از دمشق به بغداد که بلافاصله پس از سقوط امویان صورت گرفت، از تغییر مرکز ثقل خلافت اسلامی و میل آن به سوی سرزمین‌های شرقی اسلام حکایت می‌کرد؛ که بیشتر جمعیت آن‌ها ایرانی بودند علاوه بر آن در زمان حکومت عباسی بعد از امویان که به حق ابومسلم خراسانی طرانی و محری آن بود، ایرانیان تفوق کامل داشتند. به گفته‌ی مورخ بزرگ برنارد لایبیر، نویسنده کتاب تاریخ اسماعیلیان در ایران و مصر؛ با انتقال مرکز خلافت از سوریه به عراق و شکسته شدن انحصار اشغال مقامات بالا از سوی اشراف عرب و با قدرت یافتن برمکیان، نفوذ ایرانیان قوی‌تر و قوی‌تر شد. در دربار و دیوان خلفای الگوهای ایران ساسانی پیروی می‌شد و ایرانیان روز به روز به ایفای نقش مهم‌تری چه در زندگی سیاسی و چه در زندگی فرهنگی دست یافتند. این فرایند که با استقرار دولت عباسی آغاز شد؛ در دوران خلافت‌های مهدی و هارون عباسی همچنان ادامه یافت. در اوایل دوران عباسی اکثریت بزرگان از وزیران، سنیان و کارگزاران مالی، همچنین بزرگان علم و مردان ادب از ایرانیان بودند. عصر زرین اسلامی که با قرن اول حکومت عباسی تقارن داشت و از پیشرفت‌های فکری، نوآوری‌های ادبی و باروری فرهنگی نشان دارد، به حد اعلایی وابسته به مشارکت کارساز ادیبان، فیلسوفان، فقیهان، نحویان، ریاضی‌دانان، موسیقی‌دانان، منجمان، جغرافی‌دانان و پزشکان ایرانی بود. به همین مناسبت

ابن خلدون، مورخ و جامعه‌شناس عرب در قرن چهارم هجری، معتقد است که بیشتر دانشمندان اسلامی، ایرانی بوده‌اند.

مطالعه‌ی کتاب پیش رو که به دست آقای ابوالفضل عربشاهی تالیف شده‌است را به دوستداران فرهنگ، تمدن و ادب ایران توصیه می‌کنم؛ نکته‌ی برجسته‌ی این کتاب، تاکید بر معرفی آثاری است که در دایره میراث فرهنگی ایران از جمله ملموس و ناملموس (معنوی) می‌گنجد و دربرگیرنده- ی آخرین آثاری است که در فهرست جهانی میراث بشری یونسکو با نام و نشان ایران به ثبت رسیده و یا آثاری که ثبت ملی شده و در انتظار ثبت جهانی به سر می‌برد.

کوروش دینوری

تهران دی‌ماه ۹۵